

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. III. Demonstratur divinam Providentiam, ad res humanas, liberas, &
contingentes se extendere; nec tamen earum libertatem aut
contingentiam tollere,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

tis inquantum ens: Ergo quicquid est ens quocumque modo, sub illa continetur sub utraque ratione, & quatenus causativa est, & quatenus gubernativa. Ita paucis verbis, sed efficacissimis, D. Thomas 3. contra Gent. cap. 92. probat nihil accidere posse homini, præter divinam providentiam, quæ (inquit) est gubernativa, sicut factiva entis inquantum ens, unde oportet quod omnia sub se contineat.

§. III.

Demonstratur divinam Providentiam, ad res humanas, liberas, & contingentes se extendere; nec tamen earum libertatem aut contingentiam tollere.

Dico quartò: Deus non solum habet providentiam rerum naturalium, sed etiam humanarum & contingentium; eamque non destruere, sed potius astruere illarum contingentiam & libertatem.

19. Probatur prima pars contra Ciceronem, qui ut inquit S. Thomas hic art. 2. ad 4. *Res humanas de quibus consiliumur, divina providentia subtrahit.* In primis enim quantò aliqua sunt in universo nobiliora, tantò plus participant ordinis in quo bonum universi consistit. Si igitur res naturales, & quoad substantiam, & quoad operationem, cadunt sub ordine divinæ Providentiæ, multò magis homo cum operationibus suis.

Deinde, Quæ sunt propinquiora fini, magis sub ordine continentur qui est ad finem, quam remotiora, quia illis medijs alia ordinantur ad finem: Sed homines, eorumque operationes, propinquius ordinantur ad Deum sicut ad finem, quàm actiones aliarum rerum naturalium: Ergo magis subeunt ordinem divinæ providentiæ, quàm res naturales.

Præterea, Gubernatio divinæ providentiæ ex amore divino provenit, quo Deus tanquam prima causa res à se factas, & à se dependentes amat. Quantò ergo Deus aliqua majori amore prosequitur, tantò magis sub ejus providentia cadunt: certum est autem quod magis homines amat, quàm res naturales, ut patet ex effectu, quia potiora eis bona contulit: Igitur specialem habet de illis curam & providentiam. Unde Hieronymus: *Non simus tam fatui adulatores Dei, ut dum potentiam ejus etiam ad ima detrahimus, in nos ipsos injuriosi simus, eandem rationabilium quam irrationabilium providentiam esse dicentes.*

Denique, Deus curam & providentiam habet eorum quorum est causa, ut constat ex suprà dictis: Atqui Deus est causa non solum rerum naturalium, sed etiam liberarum & contingentium: Ergo earum curam & providentiam habet.

20. Quod autem illa non destruat, sed potius astruat earum libertatem & contingentiam, multipliciter demonstrari potest. In primis enim, ut arguit D. Thomas hic art. 4. in argumento sed contra: Corruptere naturam rerum non est divinæ providentiæ, ut inquit Dionysius cap. 4. de divin. nomin. Hoc autem habet quorundam rerum natura, ut liberè & contingenter operentur: Ergo divina providentia rerum libertatem & contingentiam non tollit, sed ut ait Augustinus: *Sic administrat omnia quæ creavit, ut etiam ipsa proprios exercere & agere motus sinat.*

21. Secundò, ut discurrit idem Doctor Angelicus

A 3. contra Gentes cap. 72. Operatio providentiæ quæ Deus operatur in rebus, non excludit causas secundas, sed per eas impletur, inquantum agunt virtute Dei: Ex causis autem proximis aliqui effectus dicuntur necessarii, vel contingentes, non autem ex remotis causis: nam fructificatio plantæ est effectus contingens, propter causam proximam quæ est visgerminativa, quæ potest impediri & deficere, quamvis causa remota, scilicet Sol, sit causa ex necessitate agens. Cum igitur inter causas proximas multe sint quæ deficere possunt, non omnes effectus qui providentiæ subduntur, erunt necessarii, sed plurimi contingentes.

B Tertiò, Ad divinam providentiam pertinet, ut rebus utatur secundum modum earum (inquit idem S. Doctor capite sequenti, ratione secundà) Modus autem agendi cujuslibet rei, consequitur formam ejus quæ est principium actionis: forma verò per quam agit voluntatiæ agens, non est determinata; agit enim voluntas per formam apprehensam ab intellectu (nam bonum apprehensum movet voluntatem ut ejus objectum) intellectus autem non habet unam formam effectus determinatam, sed de ratione ejus est ut multitudinem formarum comprehendat, & propter hoc voluntas multiformes effectus producere potest: Non igitur ad rationem providentiæ pertinet, quod excludat libertatem voluntatis.

Denique, providentia divina, ut ibidem inquit S. Thomas, est multiplicativa bonorum in rebus gubernatis; Illud ergo per quod multa bona subtraherentur à rebus, non pertinet ad providentiam: si autem libertas voluntatis tolleretur, multa bona subtraherentur; tolleretur enim laus virtutis humanæ, quæ nulla est, si homo liberè non agat: tolleretur etiam justitia præmiantis & punientis, si non liberè homo ageret bonum vel malum: cessaret etiam circumspectio in consilijs, quæ de his quæ ex necessitate aguntur frustra tentarentur: Esset igitur contra providentiæ rationem, si subtraheretur voluntatis libertas. Hinc est quòd Sapientiæ 8. divina Sapientia attingere dicitur à fine usque ad finem fortiter (quia infallibiliter propositum finem consequitur) & disponere omnia suaviter: quia nec rerum contingentiam, nec humanæ voluntatis liberam determinationem impedit, sed potius efficit: movet enim & applicat res omnes creatas ad operandum, conformiter ad earum naturam & conditionem. Si quidem determinat res naturales ad unum per modum naturæ, & sine indifferentia & potentia ad oppositum, ut exigit illarum natura & inclinatio. Liberas verò ad unum per modum liberi, ut exposcit illarum conditio: id est sub indifferentia objectiva judicij, quæ est proxima radix libertatis, & retinendo semper potentiam ad oppositum. Et in hoc sensu verificatur illud Ecclesiastici 15. *Deus ab initio constituit hominem in manu consilij sui: quatenus scilicet, ei non præfigitur virtus operativa, determinativa ad unum, sicut rebus naturalibus, ut explicat D. Thomas hic art. 2. ad 4. Ex hoc etiam intelliges illud Sapient. 12. *Tu autem dominator virtutis cum tranquillitate (sive ut habet versio Græca, ἐν ἐπιείκεια) iudicas, & cum magna reverentia disponis nos.* Divina enim providentia de nobis cum magna reverentia, tranquillitate, & suavitate disponit, quatenus nullam nobis infert necessitatem, vel coactionem, sed nos movet & applicat ad agendum*

In cap.
1. Ab-
cuc.

7. de ci-
vili. cap.
30.

21.

23.

22.

D

E

Diff. 6. tum conformiter ad nostram naturam & conditionem, servando omnia jura libertatis create: modo explicato, & magis exponendo Tractatu sequenti, ubi de concordia create libertatis cum divina providentia & prædestinatione, fusè agemus.

§. IV.

Impiorum fallacia & cavillationes contra divinam Providentiam evertuntur.

24. **O**bjicies primò: In Deo non est sollicitudo: Ergo nec providentia. Patet Consequentia, quia providentia necessariò exigit sollicitudinem de rebus provis. Antecedens autem probatur. Sollicitudo est causa laboris & anxietatis: At Deus, cum sit summè beatus, horum non est capax: Ergo nec sollicitudinis.

25. Respondeo ex D. Thoma hic art. 1. ad 1. in Deo reperiri providentiam, sicut & prudentiam, & scientiam, quantum ad id quod perfectionis & actualitatis est, & secundum quod intelligit, diligit, & gubernat, seclusis imperfectionibus inquisitionis, consultationis, sollicitudinis &c. Quæ reperiuntur in nobis ex imperfectione nostri intellectus. In cujus rei typum vidit Jacob scalam cujus culmen cælum pertingebat, ipsumque Deum scalam innixum: non quòd ex mundi regimine, qui per hanc scalam significabatur, quasi fatigatus super eam requiesceret, & vires imminutas reficeret: sed quòd absque ulla turbatione & sollicitudine, totus semper rerum omnium gubernationi incumbat, totusque in hominum salute invigilet. *Innixus scalam apparet (inquit Augustinus) ut scalam teneat & regat. Innititur scalam, non ut quiescat, sed ut operi suo, mundi que regimini totus incumbere videatur.*

26. **O**bjicies secundo: Ad providentiam perfectissimam, qualis est divina, pertinet fovere & proficere bonum, & fugare malum: At Deus, cum possit, non fugat malum à creaturis, sed potius illud intendit, vel saltem permittit: Ergo non habet de illis providentiam.

27. Respondeo cum eodem D. Thoma hic art. 2. ad 2. & 3. contra Gentes cap. 71. aliter judicandum esse de providore particulari, qui habet curam vel providentiam alicujus rei particularis, & de eo qui habet providentiam universalem. Prior enim fugat mala & defectus rerum de quibus providet, quantum potest: quia sic exigit bonitas & perfectio rei. Secundus verò permittit mala & defectus in aliquibus particularibus, propter bonum totius, ad cujus conservationem principaliter attendit. Ut enim egregie discurret idem S. Doctor loco citato contra Gentes: *Multa bona sunt in rebus, que nisi mala essent, locum non haberent. Sicut non esset patientia iustorum, si non esset malignitas persecutorum; nec esset locus iustitiae vindicativæ, si delicta non essent. In rebus etiam naturalibus, non esset unius generatio, nisi esset alterius corruptio: Si ergo malum totaliter ab universitate rerum per divinam providentiam excluderetur, oporteret etiam bonorum multitudinem diminui. Addit infra: quod si malum à quibusdam partibus universi subtraheretur, multum deperiret perfectioni universi, cujus pulchritudo ex ordinata bonorum & malorum adnatione conjungit, dum mala ex bonis deficientibus preveniunt, & tamen ex eis quadam bona consequuntur ex providentia gubernantis: sicut & silentij interpositio, facit cantilenam esse suavem.*

Tom. I.

A Unde Isaïæ 40. juxta editionem Septuaginta Interpretum dicitur, *Deus profert numerosè seculum*, id est cum harmonia & concentu providentiæ suavissimo, ut explicat Augustinus Epistola 28. subdens: *Si homo facienda carminis artifex, novit quas quibus moras vocibus tribuat, ut illud quod canitur decedentibus ac succedentibus sonis, pulcherrime currat ac transeat: quanto magis Deus, cujus sapientia per quam fecit omnia, longè omnibus artibus preferenda est, nulla in naturis nascentibus & occidentibus temporum spatia, que tanquam syllaba ac verba, ad particulas hujus seculi pertinent, in hoc labentium rerum tanquam mirabili cantico, vel brevius, vel productius,*

B *quam modulatio præcognita & præfinita deposcit, præterire permittit? Quibus verbis eleganter declarat, defectus tam naturales quam morales, quas divina providentia permittit in rebus creatis contingere, ad perfectionem, decorem, & pulchritudinem universi conducere, & ex permutatione bonorum & malorum, mirabilem resutare divinæ providentiæ harmoniam & concentum. Quod etiam lepidè explicat lib. 11. de civit. cap. 18. his verbis: Neque enim Deus ullum non dico Angelorum, sed vel hominum crearet, quem malum futurum esse præscisset, nisi pariter nosset, quibus eos bonorum usibus commodaret, atque ita ordinem seculorum, tanquam pulcherrimum carmen, etiam ex quibusdam antiætheis honestaret. Antiæthea enim que appellantur, in ornamento elocutionis sunt decemissima, que latine appellantur opposita, vel quod expressius dicitur contrapposita.... Sicut ergo ista contraria contrariis opposita sermoni pulchritudinem reddunt; ita velut quædam non verborum, sed rerum eloquentia, contrariorum oppositione, seculi pulchritudo componitur. Apertissime hoc positum est in libro Ecclesiastici, hoc modo: Contra bonum malum est, & contra mortem vita: Sic contra piùm peccator. Et sic intueri in omnia opera. Altissimi bina & bina, unum contra unum. In hac ergo contrariorum combinatione & consociatione, mirum in modum elucet divina sapientia & providentia, que res planè dissonas & oppositas, ita conjungit & combinat, ut non contrariæ & dissonæ, sed consonæ & consonantes videantur, ideòque unum sine alio esse nequeat. Sic corpus quodlibet mixtū componitur ex quatuor elementis, inter que ignis pugnat contra aquam, aër contra terram. Sic aqua, id est humidum pingue, alit ignem sibi contrarium, ut ait Aristoteles lib. 3. de anima. Sic materia, forma, & privatio, inter se opposita, sunt tria prima physices, & cuiusque rei naturalis principia. Sic pictura venustas ex umbra & lucis, diversorumque colorum grata commixtione & temperamento confurgit. Sic Musices harmonia ex dissonatum vocum consonantia dulciùs cõcinit. Sic demum in Medicina præstâtissima pharmanca, ex rebus venenatis, inter se congruâ commixtione contemperatis, conficiuntur. Unde merito Empedocles litem & amicitiam, sive antipathiam & sympathiam, prima rerum omnium principia constituit, ex quibus cuncta subsistunt. Et Boëtius 4. de consolat. metro 6. elegantissimis verbis docet, quod pulchriùs nitet totius naturæ vultus, ex adversantium concordia discordia, dissimiliumque uniformi disformitate, & quod plura que sunt inter se contraria & pugnancia, vires suas vicissim frangendo, & sese aliquatenus corrumpendo, non solum exitio non sunt mundo, sed etiam saluti & ornameto.*

C *etiam ex quibusdam antiætheis honestaret. Antiæthea enim que appellantur, in ornamento elocutionis sunt decemissima, que latine appellantur opposita, vel quod expressius dicitur contrapposita.... Sicut ergo ista contraria contrariis opposita sermoni pulchritudinem reddunt; ita velut quædam non verborum, sed rerum eloquentia, contrariorum oppositione, seculi pulchritudo componitur. Apertissime hoc positum est in libro Ecclesiastici, hoc modo: Contra bonum malum est, & contra mortem vita: Sic contra piùm peccator. Et sic intueri in omnia opera. Altissimi bina & bina, unum contra unum. In hac ergo contrariorum combinatione & consociatione, mirum in modum elucet divina sapientia & providentia, que res planè dissonas & oppositas, ita conjungit & combinat, ut non contrariæ & dissonæ, sed consonæ & consonantes videantur, ideòque unum sine alio esse nequeat. Sic corpus quodlibet mixtū componitur ex quatuor elementis, inter que ignis pugnat contra aquam, aër contra terram. Sic aqua, id est humidum pingue, alit ignem sibi contrarium, ut ait Aristoteles lib. 3. de anima. Sic materia, forma, & privatio, inter se opposita, sunt tria prima physices, & cuiusque rei naturalis principia. Sic pictura venustas ex umbra & lucis, diversorumque colorum grata commixtione & temperamento confurgit. Sic Musices harmonia ex dissonatum vocum consonantia dulciùs cõcinit. Sic demum in Medicina præstâtissima pharmanca, ex rebus venenatis, inter se congruâ commixtione contemperatis, conficiuntur. Unde merito Empedocles litem & amicitiam, sive antipathiam & sympathiam, prima rerum omnium principia constituit, ex quibus cuncta subsistunt. Et Boëtius 4. de consolat. metro 6. elegantissimis verbis docet, quod pulchriùs nitet totius naturæ vultus, ex adversantium concordia discordia, dissimiliumque uniformi disformitate, & quod plura que sunt inter se contraria & pugnancia, vires suas vicissim frangendo, & sese aliquatenus corrumpendo, non solum exitio non sunt mundo, sed etiam saluti & ornameto.*

D *etiam ex quibusdam antiætheis honestaret. Antiæthea enim que appellantur, in ornamento elocutionis sunt decemissima, que latine appellantur opposita, vel quod expressius dicitur contrapposita.... Sicut ergo ista contraria contrariis opposita sermoni pulchritudinem reddunt; ita velut quædam non verborum, sed rerum eloquentia, contrariorum oppositione, seculi pulchritudo componitur. Apertissime hoc positum est in libro Ecclesiastici, hoc modo: Contra bonum malum est, & contra mortem vita: Sic contra piùm peccator. Et sic intueri in omnia opera. Altissimi bina & bina, unum contra unum. In hac ergo contrariorum combinatione & consociatione, mirum in modum elucet divina sapientia & providentia, que res planè dissonas & oppositas, ita conjungit & combinat, ut non contrariæ & dissonæ, sed consonæ & consonantes videantur, ideòque unum sine alio esse nequeat. Sic corpus quodlibet mixtū componitur ex quatuor elementis, inter que ignis pugnat contra aquam, aër contra terram. Sic aqua, id est humidum pingue, alit ignem sibi contrarium, ut ait Aristoteles lib. 3. de anima. Sic materia, forma, & privatio, inter se opposita, sunt tria prima physices, & cuiusque rei naturalis principia. Sic pictura venustas ex umbra & lucis, diversorumque colorum grata commixtione & temperamento confurgit. Sic Musices harmonia ex dissonatum vocum consonantia dulciùs cõcinit. Sic demum in Medicina præstâtissima pharmanca, ex rebus venenatis, inter se congruâ commixtione contemperatis, conficiuntur. Unde merito Empedocles litem & amicitiam, sive antipathiam & sympathiam, prima rerum omnium principia constituit, ex quibus cuncta subsistunt. Et Boëtius 4. de consolat. metro 6. elegantissimis verbis docet, quod pulchriùs nitet totius naturæ vultus, ex adversantium concordia discordia, dissimiliumque uniformi disformitate, & quod plura que sunt inter se contraria & pugnancia, vires suas vicissim frangendo, & sese aliquatenus corrumpendo, non solum exitio non sunt mundo, sed etiam saluti & ornameto.*

E *etiam ex quibusdam antiætheis honestaret. Antiæthea enim que appellantur, in ornamento elocutionis sunt decemissima, que latine appellantur opposita, vel quod expressius dicitur contrapposita.... Sicut ergo ista contraria contrariis opposita sermoni pulchritudinem reddunt; ita velut quædam non verborum, sed rerum eloquentia, contrariorum oppositione, seculi pulchritudo componitur. Apertissime hoc positum est in libro Ecclesiastici, hoc modo: Contra bonum malum est, & contra mortem vita: Sic contra piùm peccator. Et sic intueri in omnia opera. Altissimi bina & bina, unum contra unum. In hac ergo contrariorum combinatione & consociatione, mirum in modum elucet divina sapientia & providentia, que res planè dissonas & oppositas, ita conjungit & combinat, ut non contrariæ & dissonæ, sed consonæ & consonantes videantur, ideòque unum sine alio esse nequeat. Sic corpus quodlibet mixtū componitur ex quatuor elementis, inter que ignis pugnat contra aquam, aër contra terram. Sic aqua, id est humidum pingue, alit ignem sibi contrarium, ut ait Aristoteles lib. 3. de anima. Sic materia, forma, & privatio, inter se opposita, sunt tria prima physices, & cuiusque rei naturalis principia. Sic pictura venustas ex umbra & lucis, diversorumque colorum grata commixtione & temperamento confurgit. Sic Musices harmonia ex dissonatum vocum consonantia dulciùs cõcinit. Sic demum in Medicina præstâtissima pharmanca, ex rebus venenatis, inter se congruâ commixtione contemperatis, conficiuntur. Unde merito Empedocles litem & amicitiam, sive antipathiam & sympathiam, prima rerum omnium principia constituit, ex quibus cuncta subsistunt. Et Boëtius 4. de consolat. metro 6. elegantissimis verbis docet, quod pulchriùs nitet totius naturæ vultus, ex adversantium concordia discordia, dissimiliumque uniformi disformitate, & quod plura que sunt inter se contraria & pugnancia, vires suas vicissim frangendo, & sese aliquatenus corrumpendo, non solum exitio non sunt mundo, sed etiam saluti & ornameto.*

Rrr